

idrak

Dini Araştırmalar Dergisi / Journal of Religious Studies

Cilt / Volume-4 • Sayı / Issue-1 • Haziran 2024

Cilt | Volume: 4 • Sayı | Issue: 1

15 Haziran | June 15, 2024

Şengül Akgül. Din Dersi Öğretmenlerinin Eğitime İnanma Düzeyleri ile İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023, 280 Sayfa.

Maşite Kır

Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Giresun/Türkiye.

Graduate Student, Giresun University, Institute of Social Sciences,
Department Philosophy and Religious Studies, Giresun/Türkiye.

msdkr.93@gmail.com

ORCID: 0009-0000-4148-1646

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Kitap Değerlendirmesi | Book Review

Geliş Tarihi | Date Received: 3 Mayıs | May 2024

Kabul Tarihi | Date Accepted: 3 Haziran | June 2024

Yayın Tarihi | Date Published: 15 Haziran | June 2024

Atıf | Cite as

Kır, Maşite. "Şengül Akgül. Din Dersi Öğretmenlerinin Eğitime İnanma Düzeyleri ile İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023, 280 Sayfa.". *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi* 4/1 (Haziran 2024), 296-302.

Telif | Copyright

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Şengül AKGÜL. Din Dersi Öğretmenlerinin Eğitime İnanma Düzeyleri ile İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023, 280 s.

Öz

Din eğitimi alanında birçok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaların alandaki problemlere dikkat çekmesi ve çözüm önerileri sunması bilimsel araştırmaların sürekliliği ve alanda yapılacak iyileştirmelere katkıda bulunması açısından önemlidir. Değerlendirmesini yaptığımız kitapta yazar, kullandığı yöntem ile problem olarak gördüğü konuya objektif olarak bakmakta ve konuyu derinlemesine incelemektedir. Yazar, öğretmen yeterlilikleri ve becerilerini, okuryazarlık, eğitime inanma ve iş doyumunu bağlamında ele alarak din dersi öğretmenlerine farkındalık kazandırmayı hedeflemekte ve öneriler sunmaktadır. Bu yönüyle çalışmanın alandaki boşluğa dikkat çekmesi ve yeni araştırmalara ışık tutması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, din dersi öğretmeni, eğitime inanma, iş doyumunu

Doktora tezinden üretilen bu eser beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problem cümlesi, amacı, önemi ve gerekçesi, sınırlılıkları ve varsayımlar yer almaktadır. İkinci bölümde eğitime inanma, din eğitimi ve din dersi, din dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri, iş doyumunu gibi temel başlıklara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde yöntemden bahsedilmiş, dördüncü bölümde bulgular analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulguların tartışıldığı beşinci ve son bölümde din dersi öğretmenlerinin eğitime inanma düzeyleri ile iş doyum düzeyleri arasında orta düzey pozitif bir ilişkinin tespit edildiği bilgisi yer almaktadır.

Kitapta akademik bir üslubun benimsenmesi ve bilimsel nitelikte dilin tercih edilmesi, hitap edilen kitlenin daralmasına sebebiyet vermiş olabilir. Bu doğrultuda olağan hedef kitlenin bilimsel verilere ulaşmayı önceleyen akademisyen, araştırmacı, din dersi öğretmenleri ve alana ilgi duyan kişilerle sınırlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kitapta akıcı ve yalın bir anlatım benimsenmiştir. Araştırmanın bilimsel niteliği kitabın şekilsel özelliklerine de yansımış, yazar hakkında bilgi verilmesi, içindekiler

kısmında başlık numaralandırılmalarına yer verilmesi gibi bazı özellikler es geçilmiştir.

Birinci bölüm giriş, araştırmanın problem cümlesi, amacı, önemi, gerekçesi ve varsayımlar kısımlarından oluşmaktadır. Yazar, girişte günümüzde yaşanan büyük teknolojik gelişmeler ve beraberinde getirdiği sosyal değişimlere ayak uydurmada üst düzey bilişsel becerilerin öneminden bahsederek öğretmen yeterlilikleri ve eğitime inanma olgusunun olumlu etkileri üzerinde durmuştur. Yazar, din dersi öğretmenlerinin farklı yöntem ve teknikleri teknolojiye entegre ederek kullanması ve din okuryazarlığı, öz yeterlik ve öğretim programı okuryazarlığı gibi yeterliliklerinin, öğretmenlerin eğitime inanma düzeyini açıklayacağını varsaymıştır. Çalışmada işaret edilen bu hususun öğretmenlik mesleği açısından dikkat çekici ve önemli olduğu söylenebilir. Daha sonra eserde din dersi öğretmenlerinin eğitime inanma düzeyinin bir araştırma dışında herhangi bir çalışmada incelenmediği ifade edilerek araştırmanın gerekliliği ortaya koyulmuştur. Ayrıca eğitime inanma ve iş doyumunu arasındaki ilişkiden bahsedilerek ulusal alanyazında öğretmenlerde iş doyumunu çeşitli değişkenler açısından inceleyen birçok araştırmanın olduğu ancak öğretmenlerde iş doyumunun eğitime inanmayla ilişkisini ele alan bir çalışmaya rastlanmadığı belirtilmiştir. Bu yönüyle çalışmanın özgün olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dayandığı temel problem, din dersi öğretmenlerinin eğitime inanma düzeyi ile iş doyumunu arasında ilişki üzerine bina edilmiştir. Yazar, bu temel problem altında sekiz alt problem cümlesi oluşturmuştur. Araştırmada yazar, öncelikle din dersi öğretmenlerinin eğitime inanma düzeyini belirlemeyi, eğitime inanma ile ilgili görüşlerini açıklamayı ve eğitime inanma düzeyini demografik özelliklerin etkileyip etkilemediğinin değerlendirilmesini hedeflemiştir. İkinci olarak ise din dersi öğretmenlerinin iş doyum düzeyini belirlemeyi, iş doyumuyla ilgili görüşlerini açıklamayı ve iş doyumunun demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmeyi hedeflemiştir.

Yazarın da ifade ettiği üzere çalışma, alanyazındaki boşluğa dikkat çekmesi, din dersi öğretmenlerine sağlayacağı katkıları ve

araştırmanın karma desende olması gibi yönleriyle önemlidir. Araştırma, 2019-2020 yılı Erzurum merkez ilçelerindeki din dersi öğretmenlerinden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen örneklem ile sınırlıdır. Bu bağlamda yazar, örneklemin evreni temsil ettiği, din dersi öğretmenlerinin ölçme araçlarına samimi cevap verdikleri ve kullanılan ölçek ve formların araştırılmak istenilen özellikleri ölçtüğü varsayımında bulunmuştur.

Araştırmanın örneklem grubu, nicel ve nitel yöntem için ayrı ayrı ele alınmıştır. Çalışmada nicel analiz örnekleme yöntemi olarak amaca yönelik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim öğretim yılında Erzurum ili merkez ilçelerinde görev yapan din dersi öğretmenlerinin tamamıdır. Araştırmada amaçsal örneklem yönteminde kriter belirleme tekniği kullanılmış, bu kapsamda araştırmanın örneklemini, 106'sı erkek, 75'i kadın olmak üzere toplam 181 din dersi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutu için nicel yöntemde seçilen örneklem içerisinde kriter örnekleme tekniği ile örneklem çekilmiştir. Araştırmada kişisel bilgi formu, öğretmenlerin eğitime inanma düzeyi ölçeği, öğretmenlerin iş doyum ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

İkinci bölüm kavramsal çerçevenin çizildiği bölümdür. Yazar, kavram tanımlarının yanı sıra konu ile ilgili yapılan çalışmalardan örnekler vererek değerlendirmelerde bulunmuştur. Eğitime inanma kavramını açıklayan yazar, eğitime inanmanın öncülleri hakkında bilgi vererek konuyu şema ile özetlemiştir. Eğitime inanmanın etkilerini öğrenci, örgüt ve eğitim sürecine etkileri başlıkları altında ele almıştır. Din eğitimi disiplini ve din dersi, din dersi kapsamında okutulan dersler ve din dersinin amacı hakkında kısaca bilgiler vererek Türkiye'de din dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri üzerinde durmuştur. Genel öğretmen yeterlilikleri içinde yer alan alt yeterliliklerden eğitime inanma ile bağlantılı olarak din dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri, okuryazarlık durumları, öğrenme ve öğretme sürecini yönetme ve kişisel mesleki gelişim gibi konuları incelemiştir. Bölümün sonunda iş doyumunu, iş doyum teorileri ve iş doyumunu etkileyen faktörleri ortaya koyan yazar, iş doyumunu ile

İlgili yapılan çeşitli araştırmalara yer vererek öğretmenlerin yaptıkları işten doyum almalarının, onlarda olumlu özelliklerin geliştirilmesini desteklediği, olumsuz özelliklere karşı da iş doyumunu duygusunun kalkan görevi üstlendiği çıkarımında bulunmuştur.

Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler yer almaktadır. Yazar, çalışmasında nicel ve nitel desenli yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemi tercih etmiştir.¹ Bu tercihiyle, çalışmasının genel yaklaşımını ortaya koyarak derinlemesine inceleme yapmayı ve araştırma probleminin ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını amaçlamıştır. Veri birleştirme deseni olarak açıklayıcı ardışık desen kullanmıştır. Araştırmanın nicel boyutuna yönelik araştırma desenini, betimsel tarama yöntemi ve korelasyonel/ilişkisel yöntem, nitel boyutuna yönelik araştırma desenini ise olgu bilim araştırma deseni olarak belirlemiştir. Veri toplama yöntemi için görüşme yöntemini tercih etmiştir.

Araştırmada nicel ve nitel veriler ayrı ayrı analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde ölçeklerden elde edilen veriler kodlanmış, SPSS programı ile verilerin tanımlanmasında, normallik testi, Levene homojenlik testi, bağımsız örneklem t- testi, tek yönlü varyans analizi, Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizi gibi veri analiz yöntemleri kullanılmıştır. Nitel verilerin analiz sürecinde elde edilen veriler kodlanarak kategoriler halinde gruplandırılmış ve bu kategoriler yorumlanarak nicel verilerin açıklanmasında kullanılmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik analizleri de ayrı ayrı yapılarak araştırmanın nicel boyutuyla ilgili güvenilirlik değerlerinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitel boyutla ilgili iç geçerlik sağlandığı, dış geçerlik için de katılımcı görüşlerinin doğrudan aktarılması benimsenmiş, elde edilen verilerin betimlendiği tablolar ve alıntılarda katılımcılar, kısaltma ve kodlarla belirtilmiştir. Bu bağlamda yazarın çalışmasında karma yöntem kullanmasının ve kullandığı yöntem uygun analiz yöntem ve teknikleri seçmesinin geçerlik ve güvenilirlik için gerekli hassasiyeti

¹ John W. Creswell, *Araştırma Deseni*, çev. Selçuk Beşir Demir (Ankara: Eğiten Kitap, 2014), 14.

gösterme çabasında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum eserin bilimsel açıdan güçlü yönlerinden biri olarak söylenebilir.

Dördüncü bölümde nitel ve nicel yöntemle elde edilen bulgular ayrı ayrı analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Nicel verilerle ilgili bulgular, katılımcıların mesleki özellikleri, eğitime inanma düzeyleri, eğitime inanma düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaşması, öğretmenlerin iş doyum düzeyleri, eğitime inanma ve iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki ve eğitime inanma düzeylerinin iş doyum düzeyleri üzerine etkisi başlıkları altında analiz edilmiştir. Regresyon analizine göre iş doyum düzeyinin, eğitime inanma düzeyinde pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Nitel verilerle ilgili bulgular ise öğretmenlik mesleğinin tanımı, öğretmenin rolü, eğitime inanma kavramının tanımı, eğitime inanmanın önemi, iş doyum kavramının tanımı, okulda iş doyumunu düşüren davranışlar ve öğretmenlerin eğitime inanma ve iş doyum arasındaki ilişki başlıkları altında ele alınmıştır. Nitel verilerin analizinde bulgular, çizilen matrislerle özetlenmiştir. Yazarın nitel verilerle ilgili yorumlarını matrislerle zenginleştirmesinin konunun açık ve anlaşılır olmasını sağlaması açısından önemli olduğu söylenebilir. Bölüm sonunda eğitime inanma, iş doyum düzeyi ve öğretmenlerin eğitime inanma ve iş doyum düzeyi arasındaki ilişkiyle ilgili nitel ve nicel bulgular bütünleştirilerek tablolar halinde verilmiştir. Bütünleştirilen verilere göre katılımcıların eğitime inanma düzeyi, iş doyum, öğretmenlerin eğitime inanma düzeyleri ve iş doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili nicel ve nitel bulguların tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Beşinci bölümde bulgular araştırma soruları doğrultusunda alanda daha önceden yapılan çeşitli araştırma sonuçlarıyla kıyaslanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemine yönelik bulgularda öğretmenlerin eğitime inanma düzeylerinin orta düzey olduğu tespit edilmiş ve yüksek düzeyde olmamasının nedenlerine değinilmiştir. İkinci alt problem ile ilgili bulgularda cinsiyet değişkeninin toplumsallaştırma ve üst öğrenime hazırlama boyutunda, medeni durum değişkeninde, okul düzeyi değişkeninin

çok yönlü gelişim boyutunda, mesleki kıdem değişkeninde üst öğrenime hazırlama alt boyutunda farklılaşma olduğu tespit edilmiş ve eğitim durumu değişkenine göre farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Üçüncü alt problem ile ilgili bulgularda öğretmenlerin mesleklerini seçme değişkenine göre eğitime inanma düzeylerinin toplumsallaştırma ve çok yönlü gelişim boyutlarında farklılık olduğu, mesleği seçme nedenleri ve başka kurumlarda çalışmayı isteme değişkenlerine göre ise farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dördüncü alt probleme yönelik bulgulara göre katılımcıların iş doyumları orta düzeydedir ve nitel bulgular bu sonucu açıklar niteliktedir. Beşinci alt probleme yönelik bulgulara yer veren yazar, din dersi öğretmenlerinin mesleğini isteyerek seçme özelliğinin iş doyumunu üzerinde farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Altıncı alt probleme ilişkin bulgularda katılımcıların eğitime inanma düzeyi ve iş doyumları arasında orta düzey bir ilişki saptamıştır.

Kaynaklar açısından zengin içeriğe sahip olan eserde konu ile ilgili yerli ve yabancı temel kaynaklara yer verildiği söylenebilir. Sonuç itibariyle yazar titiz bir çalışmayla oluşturduğu bu eseriyle, tezini başarılı bir şekilde ortaya koymuş, din dersi öğretmenlerinin mesleki farkındalık yönünden yeterliliklerinin artırılması gerektiğine ve öğretmenlerin alanı ile okuryazarlık becerisi, medya ve teknoloji okuryazarlığına önem verme, hizmet içi eğitimlere katılma, eğitim programına hâkim olma gibi becerilerini kullanmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu konuda öğretmenlere, ilgili eğitim paydaşlarına ve politika yapıcılara düşen sorumluluklarla ilgili öneriler sunmuştur. Din dersine yönelik kazanımların tanımlandığı eğitime inanma ölçeğinin geliştirilmesinin bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Kaynakça

Creswell, John W. *Araştırma Deseni*. çev. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğiten Kitap, 2014.